

CÁC HOẠT ĐỘNG GÌN GIỮ HÒA BÌNH MỞ RỘNG CỦA LIÊN HỢP QUỐC SAU CHIẾN TRANH LẠNH

TS. Nguyễn Hồng Quân
Bộ Quốc phòng

Sau Chiến tranh Lạnh, bên cạnh việc tiếp tục tiến hành các chiến dịch gìn giữ hòa bình truyền thống vốn đã tồn tại từ năm 1948, Liên hợp quốc (LHQ) ngày càng tổ chức nhiều hơn loại hình chiến dịch gìn giữ hòa bình mở rộng và chiến dịch gìn giữ hòa bình xen lẫn hoạt động cưỡng chế.

Bài viết này đề cập đến các hoạt động gìn giữ hòa bình mở rộng do LHQ trực tiếp chỉ đạo thời kỳ sau Chiến tranh Lạnh.

Từ khi kết thúc Chiến tranh Lạnh, các cuộc xung đột sắc tộc, tôn giáo, văn hóa, tranh chấp tài nguyên bùng lên dữ dội. LHQ phải đối mặt với việc thay đổi bản chất các cuộc xung đột. Những xung đột sau Chiến tranh Lạnh đa phần là xung đột sắc tộc, xung đột nội bộ, nội chiến và khủng bố. Trong mỗi cuộc xung đột, bên cạnh xung đột giữa quân chính phủ với quân nổi dậy, ngày càng xuất hiện những nhóm “đối tượng” mới. Số lượng “đối tượng” tham gia vào cuộc xung đột ngày càng nhiều, thì cuộc xung đột càng phức tạp. Tại một số nước như Xômali, Libêria, Haiiti, Xiêra Lêôn và CHDC Côngô, các cuộc xung đột dẫn đến tình trạng hỗn loạn; chính quyền trung ương không quản lý được công việc đất nước; xuất hiện những nhóm vũ trang địa phương, những nhóm côn đồ, thủ lĩnh các

phe phái chính trị, các nhóm bán vũ trang, thậm chí các nhóm tội phạm có tổ chức. Trong nhiều trường hợp, vấn đề đặt ra đối với lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ là kiểm soát bạo lực trong nội bộ một nước, chứ không phải là giải quyết quan hệ giữa các nước xung đột vũ trang với nhau. Những nhóm vũ trang hoặc bán vũ trang địa phương, các nhóm tội phạm có tổ chức không quan tâm đến Hiến chương LHQ, bất chấp Luật *nhân đạo quốc tế* nói riêng cũng như luật pháp quốc tế nói chung. Vì thế, LHQ phải tổ chức nhiều hoạt động gìn giữ hòa bình hơn thời kỳ trước.

Theo nguyên tắc tôn trọng chủ quyền quốc gia, LHQ phải đạt được sự đồng thuận trước khi ra quyết định tổ chức một chiến dịch gìn giữ hòa bình. Với sự hậu thuẫn của Hội đồng Bảo an (HĐBA), từ sau Chiến tranh Lạnh tới nay, LHQ đã tổ chức hơn 30 chiến dịch gìn giữ hòa bình (*Xem phụ lục*) để giải quyết những vụ xung đột nội bộ do sự tan vỡ của chính quyền nhà nước, các phong trào ly khai, những xung đột sắc tộc và nội chiến như ở Angola, En Xanvado, Cămpuchia, Môdambích, Ruanda, Nam Tư, Đông Timo, Haiiti, Libêria, Grudia... Những cuộc xung đột này rất phức tạp và nhiều thách thức khó

khăn, đòi hỏi phải đổi mới hoạt động của lực lượng gìn giữ hòa bình để xây dựng hoà bình, tái thiết đất nước đã bị chiến tranh tàn phá. Rõ ràng nhiệm vụ mới này không còn bó hẹp trong phạm vi các hoạt động gìn giữ hòa bình truyền thống.

Không chỉ tăng về số lượng, nội dung các hoạt động gìn giữ hòa bình ngày càng mở rộng, ngăn chặn và giải quyết xung đột, thực thi những biện pháp hướng tới ổn định lâu dài như: giải giáp vũ khí của các bên tham chiến, hồi hương dân chúng bị ly tán do xung đột, phá mìn, tiến hành các hoạt động nhân đạo, tổ chức, kiểm soát bầu cử, xây dựng chính phủ hòa hợp, đoàn kết dân tộc v.v... tạo nền tảng cho một chính phủ ổn định, hợp hiến.

Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ được HĐBA giao nhiệm vụ nhiều hơn, từ giải giáp binh lính, thúc đẩy hòa giải dân tộc, tổ chức và giám sát bầu cử, đến khôi phục chính quyền có khả năng lãnh đạo đất nước, khôi phục các chương trình trợ giúp kinh tế – xã hội. Như vậy, lực lượng gìn giữ hòa bình tăng cường hoạt động theo hướng giải quyết các xung đột trong nội bộ quốc gia, đồng thời hướng tới tái thiết đất nước.

Không chỉ tăng số lượng chiến dịch gìn giữ hòa bình, làm biến đổi bản chất hoạt động gìn giữ hòa bình truyền thống, các chiến dịch gìn giữ hòa bình sau Chiến tranh Lạnh còn thu hút nhiều thành phần mới như các lực lượng dân sự, các tổ chức khu vực... cùng tham gia hoạt động gìn giữ hòa bình.

I. Những thành công của hoạt động gìn giữ hòa bình LHQ mở rộng sau Chiến tranh Lạnh

1. Góp phần duy trì hòa bình, an ninh quốc tế

Hoạt động của lực lượng gìn giữ hòa bình sau Chiến tranh Lạnh tiếp tục là một trong những hoạt động quan trọng nhất của LHQ trong nhiệm vụ duy trì hòa bình và an ninh quốc tế. Cùng với "ngoại giao phòng ngừa", lực lượng gìn giữ hòa bình đã góp phần chấm dứt nhiều cuộc xung đột quốc tế có sự can dự gián tiếp của các nước lớn, như ở Ápganixtan, Iran, Irắc, Namibia, Ăngôla, Campuchia, Môđambích v.v..., hạn chế nhiều cuộc xung đột vũ trang lan rộng ra khu vực.

Lực lượng gìn giữ hòa bình ở Namibia (UNTAG) đã thực hiện thắng lợi các nhiệm vụ do LHQ giao cho, góp phần giúp quá trình đấu tranh của nhân dân Namibia giành độc lập thuận lợi hơn. Nhờ đó, Namibia trở thành thành viên LHQ tháng 4-1990. Đây là thành viên LHQ đầu tiên ra đời từ hoạt động gìn giữ hòa bình. Tất nhiên, nền độc lập của Namibia là thành quả đấu tranh gian khổ của nhân dân Namibia, dưới sự lãnh đạo của Tổ chức nhân dân Tây Nam Phi (SWAPO), đồng thời cũng là kết quả những nỗ lực của cộng đồng quốc tế, trong đó có sự thỏa hiệp giữa hai nước lớn Mỹ và Liên Xô (sau này là Nga), là sản phẩm kết hợp đấu tranh vũ trang với đàm phán hòa bình, kết hợp giữa các nhân tố bên trong với các nhân tố quốc tế. Lực lượng gìn giữ hòa bình UNTAG đã đóng vai trò quan trọng, thúc đẩy quá trình

Namibia từng bước đi từ chiến tranh tới hòa bình, từ thuộc địa trở thành quốc gia độc lập.

Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ ở Campuchia (UNTAC) đã giúp nước này chấm dứt cuộc xung đột dai dẳng hàng thập kỷ, tái ổn định cho 365 ngàn người tị nạn, đưa Campuchia từ “cánh đồng chết” trở về hòa nhập với cộng đồng quốc tế. Sự ra đời một nước Campuchia mới sau cuộc bầu cử tháng 6-1993 có ý nghĩa quốc tế to lớn, góp phần chấm dứt đối đầu giữa hai nhóm nước trong khu vực Đông Nam Á. Thành công của UNTAC góp phần làm cho quan hệ giữa hai nhóm nước ASEAN và Đông Dương thay đổi cơ bản, chuyển từ trạng thái đối đầu sang đối thoại, thúc đẩy hòa bình, hữu nghị và hợp tác. Điều đó trở thành xu hướng chính ở Đông Nam Á trước thêm thiên niên kỷ mới. Hoạt động của UNTAC còn là hình mẫu cho các hoạt động gìn giữ hòa bình mở rộng ở các khu vực khác trên thế giới.

Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ tại Trung Mỹ (ONUCA) đã giám sát việc thực hiện các hiệp định giữa Chính phủ Xanvado và các phe phái đối lập; giám sát ngừng bắn, giảm quân số, thành lập lực lượng cảnh sát quốc gia, cải tổ hệ thống tư pháp và bầu cử, cải cách ruộng đất và các vấn đề kinh tế - xã hội khác; giám sát bầu cử. Lần đầu tiên lực lượng gìn giữ hòa bình giám sát và thẩm tra vi phạm nhân quyền, hướng dẫn việc loại trừ vi phạm nhân quyền trong cuộc sống.

Các chiến dịch gìn giữ hòa bình LHQ tại Angola đã góp phần tích cực vào việc chấm dứt cuộc nội chiến kéo dài 27 năm mang đậm màu sắc xung đột giữa các nước lớn (lúc đầu là xung đột giữa các phe phái thân Liên Xô

và thân Mỹ, sau đó là xung đột giữa các phe phái được đào tạo tại Nga và Trung Quốc). Các hoạt động gìn giữ hòa bình do LHQ lãnh đạo đã góp phần quan trọng chấm dứt cuộc nội chiến gần ba thập kỷ (trong cuộc nội chiến này, khoảng 1 triệu người bị thiệt mạng, hơn 2,8 triệu người mất nhà ở và 400 ngàn người phải tị nạn), đất nước Angola bước sang trang sử mới.

Lực lượng gìn giữ hòa bình ONUMOZ đã góp phần mang lại hòa bình cho Môdambích – một trong những điểm nóng trong cuộc xung đột mang tính chất ý thức hệ Đông - Tây ở khu vực Đông – Nam Phi. Một lần nữa thắng lợi của lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ ở Môdambích mang lại ổn định cho khu vực. Mỹ, phương Tây và Nam Phi (dưới chế độ phân biệt chủng tộc *apartheid*) phải ngừng giúp đỡ, huấn luyện, biến lực lượng đối lập ở Môdambích (RENAMO) thành công cụ phá hoại sự nghiệp kháng chiến giành tự do của nhân dân miền Nam châu Phi.

Hoạt động của lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ tại Cộng hòa Trung Phi (MINURCA) đã góp phần khôi phục hòa bình ở một đất nước tuy giành độc lập từ năm 1960 nhưng luôn rơi vào xung đột, bất ổn định chính trị do đấu tranh phe phái. Nhờ hoạt động của lực lượng MINURCA, đến nay tình hình Cộng hòa Trung Phi đã từng bước ổn định.

Các hoạt động của lực lượng gìn giữ hòa bình ở Đông Timo được LHQ đánh giá là thắng lợi. An ninh ở Đông Timo đã được lập lại. Nguy cơ xung đột bạo lực tràn lan bị ngăn chặn. Tiếp sau Namibia, Đông Timo là

quốc gia ra đời thông qua hoạt động của lực lượng gìn giữ hòa bình. Ngày 20-5-2002, Đông Timo tuyên bố độc lập. Ngày 27-9-2002, quốc gia này trở thành thành viên thứ 191 của LHQ.

Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ đã trực tiếp tham gia hồi hương hàng trăm ngàn người tị nạn và tái định cư ở Namibia, Campuchia, En Xanvado, Haiti, Môdambích. Lực lượng gìn giữ hòa bình đã cứu vớt sinh mạng hàng chục, thậm chí hàng trăm ngàn người ở Xômalì, Nam Tư, CHDC Côngô, Burundi, Haiti, Xudăng khỏi thảm họa vô nhân đạo. Lực lượng gìn giữ hòa bình góp phần mở rộng vai trò LHQ trong việc bảo vệ những quyền cơ bản của con người ở các quốc gia bị nội chiến xâu xé. Với ý nghĩa đó, lực lượng gìn giữ hòa bình đã góp phần tạo ra cuộc sống yên bình cho hàng triệu dân thường trên thế giới.

2. Hạn chế được nhiều cuộc xung đột khu vực

Hiện nay, các lực lượng gìn giữ hòa bình đang giám sát việc thực hiện ngừng bắn theo Hiệp định Hòa bình ở các nước Libêria, CHDC Côngô, Cốt Đivoa, Burundi v.v...

Lực lượng gìn giữ hòa bình hoạt động trên biên giới Uganda và Ruanda (UNOMUR) đã ngăn chặn chiến tranh tái diễn giữa hai nước mới giành độc lập, khôi phục lòng tin giữa Uganda và Ruanda sau khi các bên ký Hiệp định Hòa bình tháng 8-1993 và thúc đẩy hai nước thực hiện Hiệp định này.

Lực lượng gìn giữ hòa bình tại Libêria (MONUL) hoạt động tại một nước Tây Phi từ

tháng 9-1993 đến tháng 9-1997. Libêria là đất nước nổi tiếng về tình trạng bất ổn, liên tiếp xảy ra đảo chính và trong bối cảnh các nước khu vực như Xiêra Lêôn, Cốt Đivoa, Ghinê cũng rơi vào khủng hoảng. Lực lượng MONUL đã làm trung gian hòa giải, hỗ trợ hoạt động của Tổ chức kinh tế các quốc gia Tây Phi (ECOWAS) và Chính phủ chuyển tiếp Libêria nhằm thực hiện Hiệp định Hòa bình. MONUL kiểm soát việc tuân thủ các điều khoản quân sự, giải giáp vũ khí và phục viên những người đã cầm súng chống chính phủ. MONUL hỗ trợ các hoạt động cứu trợ nhân đạo; điều tra những vụ vi phạm nhân quyền; quan sát và kiểm chứng quá trình bầu cử, nhất là cuộc bầu cử Quốc hội và bầu Tổng thống. Ngày 19-7-1997, Libêria bầu cử Quốc hội thành công. Ngày 2-8-1997, Chính phủ mới tuyên thệ nhậm chức. Lực lượng gìn giữ hòa bình MONUL hoàn thành mục tiêu chủ yếu, góp phần xây dựng chế độ dân chủ ở Libêria.

Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ tại Êtiôpia và Êritria (UNMEE) góp phần hạn chế, chấm dứt xung đột biên giới và thù địch giữa hai nước láng giềng nảy sinh từ năm 1998. Hiện nay UNMEE tiếp tục bảo đảm vùng an ninh tạm thời và thúc đẩy hai nước thực hiện thỏa thuận hòa bình, tạo điều kiện cho Uỷ ban Quốc tế phân chia biên giới hoạt động.

Theo báo cáo năm 2003 của Viện Nghiên cứu Hòa bình Quốc tế Stockholm, nhìn chung, trong khi chi phí quân sự trên thế giới tăng lên, các cuộc xung đột vũ trang năm 2003 trên toàn thế giới lại giảm xuống còn 19 cuộc, mức thấp thứ hai trong vòng 35

năm qua¹. Điều đó có phần đóng góp đáng kể của các lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ.

3. Ít thiệt hại về nhân lực và tài chính

Càng tổ chức nhiều chiến dịch gìn giữ hòa bình, tất nhiên chi phí tài chính càng tốn kém. Cuối thời kỳ Chiến tranh Lạnh, chi phí hoạt động gìn giữ hòa bình chỉ là 421 triệu USD vào năm 1991 (năm cuối cùng của thời kỳ Chiến tranh Lạnh). Bước sang thời kỳ sau Chiến tranh Lạnh, chi phí này nhảy vọt lên 3,8 tỷ USD (năm 1994), gấp 9 lần năm 1991. Năm tài chính 2006, chi phí gìn giữ hòa bình được thông qua là 5,03 tỷ USD. Tuy nhiên, chi phí này chỉ tương đương kinh phí hoạt động của lực lượng cứu hỏa thành phố New York (Mỹ). Như vậy, ngân sách cho hoạt động gìn giữ hòa bình LHQ không phải là cao.

Đặc biệt, chi phí cho hoạt động gìn giữ hòa bình ít tốn kém hơn nhiều nếu để chiến tranh xảy ra. Năm 2004, chi phí chiến tranh của Mỹ tại Ápganixtan và Irắc ở mức gần 47 tỷ USD/năm, lên tới 65 tỷ USD/năm trong năm tài chính 2005, nếu tính cả chi phí thay thế quân trang, quân dụng bị hư hỏng². Trong khi đó, chi phí hoạt động gìn giữ hòa bình năm 2003 là 2,63 tỷ USD, bằng gần 5% chi phí chiến tranh của Mỹ tại Ápganixtan và Irắc, chỉ bằng 2,7% so với tổng chi phí quân sự trên toàn thế giới cùng thời gian³.

Chi phí tài chính cho hoạt động gìn giữ hòa bình thấp hơn nhiều so với thiệt hại do chiến tranh gây ra. Chi phí cho chiến tranh Vùng Vịnh năm 1991 lên tới khoảng 60 tỷ USD. Chiến tranh ở Côxôvô làm riêng Nam Tư thiệt hại 200 tỷ USD, chưa tính thiệt hại của Mỹ và đồng minh NATO⁴.

Ngân sách dành cho hoạt động gìn giữ hòa bình LHQ thấp hơn nhiều so với chi tiêu quân sự toàn cầu. Ngân sách quân sự của các nước trên thế giới là 750 tỷ USD/năm, gấp 260 lần ngân sách LHQ dành cho lực lượng gìn giữ hòa bình

Thiệt hại sinh mệnh của nhân viên gìn giữ hòa bình là điều đáng quan tâm. Trong số gần 800 ngàn lượt quân nhân, cảnh sát, viên chức phục vụ dưới ngọn cờ của lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ từ năm 1948 đến tháng 1-2006, đã có 2.242 nhân viên hy sinh trong khi thực hiện nhiệm vụ. Tuy nhiên, thương vong trong các cuộc chiến tranh còn cao hơn nhiều⁵. Như vậy có thể thấy: hoạt động gìn giữ hòa bình vẫn là biện pháp hiệu quả, ít thiệt hại cả nhân lực lẫn tài lực.

---

tương đương mức kỷ lục năm 1987 trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh, (Xem *Bộ Ngoại giao*, Tin A, ngày 11-6-2004).

⁴ Theo số liệu của Quốc hội Mỹ, từ khi phát động chiến tranh ở Irắc (tháng 3/2002) đến tháng 12-2005, Mỹ đã tiêu phí 251 tỷ USD ngân sách và mức chi phí hàng tháng hiện lên tới 6 tỷ USD/tháng, chưa kể chi phí y tế điều trị cho khoảng 16.000 thương binh, tiêu hao và thiệt hại quân cụ, cũng như những thiệt hại kinh tế do giá xăng dầu tăng cao.

⁵ Trong cuộc chiến tranh Irắc, đã có gần 3.000 lính Mỹ bị thiệt mạng trong vòng gần 3 năm (từ khi phát động chiến tranh tháng 3-2003 đến tháng 1-2007), nhưng tình hình Irắc vẫn bất ổn.

¹ *Bộ Ngoại giao*, Tin A, ngày 11-6-2004.

² Theo *Wall Street Journal* số ra ngày 13-5-2004.

³ Theo Viện Nghiên cứu Hòa bình Quốc tế Stockholm (SIPRI), chi phí quân sự toàn thế giới năm 2003 lên tới 956 tỷ USD, tăng 11% so với năm 2002, tăng 18% so với năm 2001, chiếm 2,7% tổng GDP toàn cầu,

4. Được cộng đồng quốc tế tin cậy

Chiến tranh Lạnh kết thúc và thành công tương đối của các chiến dịch gìn giữ hoà bình cho phép cộng đồng quốc tế tính đến việc tiếp tục sử dụng lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ nhiều hơn, nhằm giải quyết các mối đe dọa đối với hoà bình và an ninh quốc tế. Khi xung đột nổ ra ở bất cứ đâu, dù ở châu Phi hay ở Trung Mỹ, dù ở Đông Nam Á, châu Âu hay ở không gian hậu Xô viết, cộng đồng quốc tế và các bên xung đột thường tìm tới lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ như một giải pháp. Điều này chứng tỏ cộng đồng quốc tế cần đến lực lượng gìn giữ hoà bình. Các chiến dịch gìn giữ hoà bình dưới sự bảo trợ của LHQ là lời giải cho các cuộc xung đột, khi các giải pháp khác thất bại. Một lần nữa, trong thời kỳ hậu Chiến tranh Lạnh, lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ lại tiếp tục được cộng đồng quốc tế tin cậy, không chỉ bởi hoạt động gìn giữ hoà bình mở rộng có nhiều ưu điểm. Có sự tin cậy đó vì điều kiện trước tiên của hoạt động gìn giữ hoà bình do LHQ lãnh đạo là các bên xung đột chấp thuận, thậm chí mời lực lượng gìn giữ hoà bình đến hoạt động. Hơn nữa, lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ mở rộng không yêu cầu vạch mặt, chỉ tên, kết tội kẻ xâm lược, do đó tránh được những điểm tế nhị và nhạy cảm trong quan hệ giữa các nước hay giữa các bên xung đột. Trong thời điểm hiện nay, khi không ít quốc gia, kể cả các cường quốc, gặp khó khăn trong việc tuyển mộ thanh niên tham gia quân đội, việc LHQ tiến hành các hoạt động gìn giữ hoà bình mở rộng *không đòi hỏi nhiều nhân viên*, nhất là nhân viên vũ trang, đã tỏ ra là ưu điểm rõ ràng.

5. Thu hút ngày càng nhiều quốc gia tham gia hoạt động gìn giữ hoà bình

Ngày càng nhiều quốc gia thành viên LHQ quyết định tham gia các hoạt động gìn giữ hoà bình của LHQ. Trong lịch sử hoạt động gìn giữ hoà bình, các nước không liên kết và đang phát triển là những nước đóng góp quân nhiều nhất. Trong tổng số 107 nước đã tham gia các hoạt động gìn giữ hoà bình LHQ, có tới 88 nước thuộc Phong trào Không liên kết và nước đang phát triển.

Các quốc gia này, khi quyết định tham gia hoạt động gìn giữ hoà bình, không chỉ đạt được lợi ích chính trị (thể hiện được thiện chí hợp tác với cộng đồng quốc tế nhằm thúc đẩy hoà bình, an ninh khu vực và quốc tế, hoặc tìm giải pháp cho các cuộc xung đột), mà còn tìm được lợi ích kinh tế trực tiếp (các khoản thu tài chính từ việc tham gia này) và lợi ích kinh tế gián tiếp (đặt nền móng cho các mối quan hệ kinh tế tương lai với nước mời lực lượng gìn giữ hoà bình). Ngoài ra, các nước có thể góp phần tăng cường năng lực, trình độ, khả năng phối hợp tác chiến của quân đội nước mình với quân đội các nước khác.

II. Những hạn chế của lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ

Tuy có những thành công trên, nhưng lực lượng gìn giữ hoà bình LHQ khó tránh khỏi một số hạn chế chủ yếu sau:

1. Có chiến dịch không giữ được tính vô tư, khách quan

Tuy lực lượng gìn giữ hoà bình do LHQ trực tiếp chỉ đạo, nhưng các nước lớn vẫn tìm cách chi phối, thông qua việc phê chuẩn ngân

sách, thời hạn hoạt động, cử nhân viên tham gia và nhất là vấn đề chọn người chỉ huy lực lượng. Vì thế, có lúc lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ bị nước lớn thao túng.

Mặc dù nguyên tắc hoạt động gìn giữ hoà bình là “không thiên vị”, nhưng trên thực tế không phải lúc nào và không phải trong tất cả các chiến dịch, lực lượng gìn giữ hoà bình đều giữ được thái độ khách quan, vô tư.

Một số quốc gia, nhất là các quốc gia đóng góp chủ yếu cho hoạt động gìn giữ hoà bình, thường có lợi ích liên quan tới một trong các bên xung đột. Vì vậy ít khả năng các quốc gia này giữ được thái độ vô tư, khách quan khi tham gia giải quyết cuộc xung đột. Hầu hết các nước lớn không nhường quyền ra quyết định, quyền chỉ huy lực lượng của họ cho LHQ.

Cố Tổng thống Nam Tư Milosevic từng tố cáo: Tại Côxôvô, lực lượng UNMIK và Lực lượng An ninh quốc tế (KFOR) làm ngơ trước những hành động bạo lực của bọn khủng bố gốc Anbani chống lại các sắc tộc không phải Anbani. KFOR và UNMIK đã không ngăn cản được những phần tử quá khích gốc Anbani đốt nhà, cướp của, bắt cóc, bắn giết thường dân Xécbi, Digan và những sắc tộc khác tại Côxôvô và miền Nam Xécbi. Từ tháng 6-1999 tới tháng 2-2002, bọn khủng bố gốc Anbani đã sát hại hàng ngàn người Xécbi, đẩy 360 ngàn người phải rời bỏ Côxôvô đi lánh nạn, phá huỷ hàng chục nghìn ngôi nhà, đốt 2 triệu cuốn sách của các tác giả Xécbi... Trong khi đó, bọn khủng bố đã đưa gần 300 ngàn người gốc Anbani tới

Côxôvô với âm mưu thành lập nhà nước “Đại Anbani”⁶.

2. Không thể giải quyết triệt để mọi cuộc xung đột

Lực lượng gìn giữ hòa bình không thể giải quyết dứt điểm một số cuộc xung đột. Điển hình là một số cuộc xung đột bùng nổ từ thập niên 1950 – 1960, nhưng còn dai dẳng cho tới ngày nay như: các cuộc xung đột ở Trung Đông, ở đảo Síp, Libăng, Tây Xahara, CHDC Côngô. Tại Haiti, hai mươi năm sau khi Tổng thống Duvalier bị lật đổ, nhiều lần lực lượng gìn giữ hòa bình đến giúp đỡ xây dựng đất nước, nhưng quốc gia này vẫn chìm đắm trong đói nghèo, mất dân chủ v.v...

3. Đôi khi chủ quyền quốc gia các nước nhỏ bị xâm phạm

Dưới chiêu bài bảo vệ dân chủ, nhân quyền, trợ giúp nhân đạo v.v..., một số nước lớn đã lợi dụng lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ để xâm phạm chủ quyền quốc gia và can thiệp vào công việc nội bộ của nước mời lực lượng gìn giữ hòa bình đến hoạt động.

Tuy dàn trải trên diện rộng, nhưng lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ không thể có mặt ở bất cứ nơi nào. Lực lượng "mũ nồi xanh" thường có mặt ở những nơi vốn là thuộc địa, những khu vực chậm phát triển, nơi thường xảy ra tranh chấp lãnh thổ, biên giới do lịch sử để lại, nơi tồn tại xung đột sắc tộc, tôn giáo hoặc tranh chấp tài nguyên. Những nước giàu, nước lớn và mạnh sẽ

⁶ Báo *Quân đội nhân dân*, số ra ngày 17-2-2002.

không cho phép lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ hoạt động trên lãnh thổ của họ, ngay cả khi ở đó xảy ra xung đột.

III. Thay lời kết luận

Sau Chiến tranh Lạnh tuy đối đầu Đông – Tây chấm dứt, nhưng lại nảy sinh nhiều cuộc xung đột dân tộc, sắc tộc, tranh chấp lãnh thổ, tài nguyên... làm cho LHQ phải tiến hành nhiều hơn các chiến dịch gìn giữ hòa bình so với thời kỳ trước, trong đó đa số các chiến dịch là gìn giữ hòa bình mở rộng.

Nếu như các chiến dịch gìn giữ hòa bình truyền thống tập trung vào nhiệm vụ giám sát đình chiến giữa hai quốc gia đang xung đột, giám sát ngừng bắn, rút quân, lập khu phi quân sự, thì các chiến dịch gìn giữ hòa bình mở rộng không chỉ duy trì các nhiệm vụ nói trên, mà còn trực tiếp tiến hành các hoạt động cảnh sát, các hoạt động dân sự (tổ chức bầu cử, khôi phục luật pháp, viện trợ nhân đạo, rà phá bom mìn, tái thiết đất nước v.v...)

Cũng như các chiến dịch gìn giữ hòa bình truyền thống, các chiến dịch gìn giữ hòa bình mở rộng về cơ bản được tổ chức trên cơ sở thỏa thuận giữa các nước, các bên xung đột; các bên, các nước, các quốc gia liên quan hợp tác với LHQ để tiến hành các chiến dịch gìn giữ hòa bình. Điều cần nhấn mạnh là lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ mang tính răn đe, không được (và trên thực tế) không sử dụng vũ lực, trừ trường hợp tự vệ. Dưới góc độ quân sự, lực lượng gìn giữ hòa bình do LHQ lãnh đạo **không phải là lực lượng chiến đấu.**

Kể từ khi kết thúc Chiến tranh Lạnh tới nay, cơ cấu tổ chức của lực lượng gìn giữ hòa

bình LHQ được đổi mới và củng cố, có cơ quan chuyên trách của LHQ theo dõi về vấn đề này. Các chiến dịch gìn giữ hòa bình mở rộng do LHQ trực tiếp lãnh đạo đã và đang tạo môi trường thuận lợi cho quá trình giải quyết tranh chấp, mâu thuẫn, khôi phục hòa bình, tái thiết đất nước ở một số vùng trước đây từng xảy ra chiến sự và sau đó đã thực hiện thỏa thuận hòa bình. Nhờ những thành công trong việc gìn giữ hòa bình, giải quyết các cuộc xung đột trên khắp các châu lục, Lực lượng gìn giữ hòa bình LHQ đã được cộng đồng quốc tế tôn vinh. Nhân kỷ niệm 50 năm ra đời (1948-1998), LHQ đã tặng Lực lượng gìn giữ hòa bình *Giải thưởng hòa bình Nobel*. Đó chính là sự khẳng định của cộng đồng quốc tế đối với hoạt động gìn giữ hòa bình trong việc thực hiện mục tiêu cao cả hàng đầu của LHQ là duy trì hòa bình, an ninh thế giới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Bộ Ngoại giao và Ngoại thương Niu Dilân (2001), *Cơ cấu tổ chức của Liên hợp quốc*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
2. De Montbrial và Jacquet (2001), *Thế giới toàn cảnh- Ramses 2001*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
3. De Montbrial và Jacquet (2003), *Thế giới toàn cảnh - Ramses2003*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Hà Mỹ Hương (2003), *Quan hệ Nga - Mỹ sau Chiến tranh Lạnh*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

5. Lưu Văn Lợi (2004), *Ngoại giao Việt Nam (1945-1995)*, Nxb Công an nhân dân, Hà Nội.

6. Từ Thiên Tân, Lương Chí Minh (chủ biên) (2002), *Lịch sử thế giới, tập 6- Thời đương đại (1945-2000)*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh.

7. Trương Tiểu Minh (2002), *Chiến tranh Lạnh và di sản của nó*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

8. Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam – Viện Luật học (1985), *Liên hợp quốc – Tổ chức - Những vấn đề pháp lý cơ bản*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.

Tiếng Anh, tiếng Pháp

9. Boutros Ghali B. (1993), " L'ONU et les opérations de maintien de la paix à la croisée des chemins", *Relations*

internationales et stratégiques No 11, automne 1993, pp. 7-16.

10. La Documentation Francaise (1993), *Organisations internationales à vocation universelle*, Paris.

11. Le Peillet P. (1992), " Bénéfices et casques bleus: passé, présent, avenir", *Les Cahiers de mars* No 134, 3 ème trimestre 1992, pp. 28-53.

12. Organisation des Nations Unies (1999), *50 ans de maintien de la paix (1948-1998)*, New York.

13. Shimura H. (2001), " The role of the UN Secretaryat in organizing peacekeeping", *United Nations Peace-keeping Operations: Ad hoc Missions, Premanent Engagment*, United Nations University Press, Tokyo-New York-Paris, pp. 46-56.

Phụ lục

Các chiến dịch gìn giữ hòa bình mở rộng sau Chiến tranh Lạnh (xếp theo thứ tự thời gian tiến hành chiến dịch)

CHIẾN DỊCH	TÊN ĐẦY ĐỦ	ĐỊA BÀN HOẠT ĐỘNG	THỜI GIAN HOẠT ĐỘNG	QUY MÔ LỰC LƯỢNG ⁷				SỐ NƯỚC GÓP QUẢN NHÂN
				QUAN SÁT VIÊN QUẢN SỰ	NHÂN VIÊN QUẢN SỰ	CẢNH SÁT DÂN SỰ	NHÂN VIÊN DÂN SỰ QUỐC TẾ	
UNTAG	Nhóm trợ giúp của LHQ trong thời kỳ chuyển tiếp tại Namibia	Namibia	4-1989 đến 3-1990	.	4.493	1.500	3.000	50
ONUCA	Nhóm quan sát viên của LHQ tại Trung Mỹ	Côxta Rica; En Xavando, Goate-mala; Hondurat, Nicaragua	11-1989 đến 7-1992	1.098				10

⁷ Số liệu cập nhật ngày 31-01-2005.

UNAVEM 2	Phái đoàn kiểm chứng thứ hai của LHQ tại Ăngôla	Ăngôla	5-1991 đến 2-1995	350	14 quân y	126	400	25
ONUSAL	Phái đoàn Quan sát viên LHQ tại En Xanvađo	En Xanvađo	7-1991 đến 4-1995	368		315	900	17
UNAMIC	Nhóm tiền trạm của LHQ	Campuchia	10-1991 đến 3-1992	50			1.090	24
UNTAC	Cơ quan quyền lực của LHQ tại Campuchia	Campuchia	2-1992 đến 9-1993	893	15.098	3.359	900 bầu cử	45
UNPROFOR	Lực lượng Bảo vệ của LHQ	Nam Tư	3-1992 đến 3-1995	637	38.614	761	2.017	42
UNOSOM 1	Chiến dịch 1 của LHQ tại Xômalì	Xômalì	4-1992 đến 3-1993	54	893			16
ONUMOZ	Cơ quan LHQ hoạt động tại Môđambích	Môđambích	12-1992 đến 12-1994	354	6.222	1.087	355	40
MONUL	Phái đoàn quan sát viên LHQ tại Libêria	Libêria	9-1993 đến 9-1997	303	20 quân y; 45 công binh		90	22
UNOSOM 2	Chiến dịch 2 của LHQ tại Xômalì	Xômalì	3-1993 đến 3-1995		14.968		2.800	34
UNMIH	Phái đoàn LHQ tại Haiiti	Haiiti	9-1993 đến 6-1996		6.065	847	160	34
UNAMIR	Phái đoàn trợ giúp của LHQ tại Ruanda	Ruanda	10-1993 đến 3-1996	320	5.200	120	160	40
UNAVEM 3	Phái đoàn kiểm chứng thứ 3 của LHQ tại Ăngôla	Ăngôla	2-1995 đến 6-1997	283	3.649	288		31
UNCRO	Chiến dịch "Khôi phục lòng tin")	Zagreb, Croatia	3-1995 đến 1-1996	328	14.663	531		38
UNPREDEP	Lực lượng LHQ triển khai phòng ngừa tại Maxêđônìa	Maxêđônìa	3-1995 đến 2-1999	35	748	26		27
UNMIBH	Phái bộ LHQ tại Bôxniã - Hêcxêgôvina	Bôxniã - Hêcxêgôvina	1-1996 đến 12-2002		5	2.057		43
UNTAES	Cơ quan chuyển giao chính quyền của LHQ tại Đông Xlôvênniã	Đông Slavonia, Baranja và Tây Sirmium	1-1996 đến 1-1998	95	4.457	457		36
UNMOP	Phái đoàn QSV LHQ tại Prevlaka	Crôatia	2-1996 đến 12-2002	28	-	-	3	25
UNSMIH	Phái đoàn hỗ trợ LHQ tại Haiiti	Haiiti	6-1996 đến 7-1997		500	300	119	13
MONUA	Phái đoàn quan sát viên LHQ tại Ăngôla	Ăngôla	6-1997 đến 2-1999	253	3.026	253		36
UNTMH	Nhóm trợ giúp LHQ giai đoạn chuyển tiếp tại Haiiti	Haiiti	8 đến 11-1997		50	250		11
MIPONUH	Phái bộ Cảnh sát LHQ tại Haiiti	Haiiti	12-1997 đến 3-2000			300		11
UNPSG	Nhóm hỗ trợ về giám sát cảnh sát dân sự của LHQ tại Croatia	Đông Slavonia, Baranja và Tây Sirmium	1-10/1998		31	179		21

MINURCA	Phái đoàn LHQ tại Cộng hòa Trung Phi	Cộng hòa Trung Phi	4-1998 đến 2-2000		1.350	24	114	14
UNMIK	Phái bộ LHQ tại Cồxôvô	Cồxôvô (Nam Tư cũ)	6-1999 tới nay	39		4.442	1.069	50
UNTAET	Cơ quan quyền lực quá độ của LHQ tại Đông Timô	Đông Timô	10-1999 đến 5-2002	118	6.281	1.288 từ 39 nước	737	29
UNAMSIL	Phái đoàn trợ giúp của LHQ tại Xiêra Lêôn	Xiêra Lêôn	10-1999 đến 12-2005	134	17.368	87 từ 22 nước	252	31
MONUC	Phái đoàn quan sát viên LHQ tại Cộng hòa Dân chủ Côngô	CHDC Côngô	11-1999 tới nay	569	13.206	175 từ 20 nước	735	48
UNMEE	Phái đoàn LHQ tại Êtiôpia và Êritơri	Êtiôpia và Êritơri	7-2000 tới nay	217	3.147		214	42
UNMISSET	Phái đoàn hỗ trợ của LHQ tại Đông Timô	Đông Timô	5-2002 đến 5-2005	120	4.880	1.250 từ 23 nước	455	54
UNMIL	Phái đoàn LHQ tại Libêria	Libêria	9-2003 tới nay	205	14.472	1.098 từ 37 nước	489	48
UNOCI	Hoạt động của LHQ tại Cốt Đivoa	Cốt Đivoa	2-2004 tới nay	166	5.843	215, từ 19 nước	259	41
ONUB	Hoạt động của LHQ tại Burunđi	Burunđi	5-2004 tới nay	190	5.188	82, từ 12 nước	306	48
MINUSTAH	Phái bộ ổn định tình hình của LHQ tại Haiiti	Haiiti	4-2004 tới nay		5.994	1.398 từ 34 nước	316	20
UNMIS	Phái bộ LHQ tại Xudăng ⁸	Xudăng	3-2005 tới nay	593	5.308	399	579	

Nguồn:

- Organisation des Nations Unies (1999), *50 ans de maintien de la paix (1948-1998)*, New York;
- Operations Facts and Figures, <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/home.shtml>

⁸ Số liệu cập nhật ngày 31-1-2006.